

บทละครพูดคำฉันท์ เรื่อง มัทนะพาธา

ความเป็นมา

บทพระราชนิพนธ์จากจินตนาการในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงตั้งพระทัยให้เป็นหนังสืออ่านกวีนิพนธ์เพื่อความสนุกสนานและสนใจ

แนวคิดสำคัญของเรื่องเกี่ยวกับความรัก ความลุ่มหลง
ความเจ็บปวดทุกข์ระทมเพราะความรัก

นางเอกของเรื่องมีนามว่า มัทนา หมายถึง ความลุ่มหลงและความรัก

มัทนะพาธา หรือตำนานแห่งดอกกุหลาบ เป็นบทละครพูดคำฉันท์
จำนวน ๕ องก์ แบ่งเป็น ๒ ภาค คือ ภาคสวรรค์และภาคพื้นดิน

เมื่อพระราชนิพนธ์เสร็จรัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานแก่
สมเด็จพระนางเจ้าอินทรศักดิศจี พระวรราชชายา

๒ กันยายน ๒๔๖๖
เริ่มพระราชนิพนธ์
ณ พระราชวังพญาไท

๒๔๖๗
จัดพิมพ์เผยแพร่
ครั้งแรก

๑๘ ตุลาคม ๒๔๖๖
พระราชนิพนธ์
เสร็จสมบูรณ์

พระราชประวัติผู้ทรงพระราชนิพนธ์

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

พระนามเดิม สมเด็จเจ้าฟ้ามหาวชิราวุธ

พระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวกับ
สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ

ทรงศึกษาวิชาทหาร ณ โรงเรียนทหารบกที่แซนด์เฮิสต์ และ
ทรงฝึกวิชาทหารประจำ ณ กรมทหารราบเบาเดอรัม

ทรงศึกษาด้านประวัติศาสตร์และกฎหมาย
ณ มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด

ทรงตั้งสโมสรการประพันธ์ ชื่อ ทวีปัญญาสโมสร และออกหนังสือชื่อ ทวีปัญญา

ทรงพระปรีชาสามารถด้านอักษรศาสตร์เป็นพิเศษ จนทรงมีผลงาน
มากกว่า ๒๐๐ เรื่อง และสามารถนิพนธ์บทละครเป็นภาษาอังกฤษได้

ผลงานพระราชนิพนธ์

ทรงพระปรีชาสามารถทางด้านอักษรศาสตร์ จึงมีผลงานทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองมากมาย เช่น

ศกุนตลา

พระนลคำหลวง

บทละครเรื่องเวนิสวานิช

เทศนาเสือป่า

นิทานทหารเรือ

โคลนติดล้อ

พระนามแฝงในพระราชนิพนธ์

ทรงใช้พระนามแฝงที่หลากหลายในงานพระราชนิพนธ์ มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เช่น

ภาษาไทย

ภาษาอังกฤษ

รามจิตติ

Phra khan Bejra

อัสวพาหุ

Sri Ayudhya

พระขรรค์เพชร

Asvabhahu

มงกุฎเกล้า

M.V.V.V.R

ภาคสวรรค์ สุเทษณ์เทพบุตรหลงรักเทพธิดามัทนา แต่นางไม่ปลงใจด้วย สุเทษณ์เทพบุตรจึงขอให้วิหยาธรมายาวิไนใช้เวทมนตร์สะกดเรียกนางมา เมื่อโดนมนตร์สะกด นางมัทนาก็เจรจาตอบสุเทษณ์อย่างคนไม่รู้สีกตัว สุเทษณ์เทพบุตรจึงไม่โปรด เมื่อขอให้มายาวิไนคลายมนตร์ นางมัทนาก็รู้สีกตัวและตอบปฏิเสธความรักของสุเทษณ์เทพบุตรทำให้สุเทษณ์โกรธมากจึงสาปให้นางจติไปเกิดบนโลกมนุษย์ นางมัทนาขอไปเกิดเป็นดอกกุพชชะกะหรือดอกกุหลาบ สุเทษณ์เทพบุตรจึงกำหนดว่า ดอกกุหลาบดอกนั้นจะกลายเป็นมนุษย์ได้เฉพาะในวันเพ็ญคืนเดียว ต่อมาเมื่อนางมัทนามีความรักจึงจะพ้นคำสาป และหากเมื่อใดนางเกิดความทุกข์เพราะรัก ก็ให้นางวิงวอนต่อพระองค์ แล้วพระองค์ก็จะทรงช่วยเหลือ

ภาคพื้นดิน ณ กลางป่าหิมะวัน ฤๅษีกาละทรศินได้พบต้นกุหลาบ จึง
 ขุดไปปลูกไว้ที่อาศรม เมื่อนางมัทนากลายเป็นมนุษย์ก็เลิยงดูรักใคร่เหมือนลูก
 จนเมื่อท้าวชัยเสนกษัตริย์แห่งเมืองหัตตินาปุระ เสด็จไปล่าสัตว์ได้พบนางมัทนา
 ก็เกิดความรัก นางมัทนาก็มีใจเสน่หาต่อท้าวชัยเสนด้วยเช่นกัน ทั้งสองจึง
 สาบานรักต่อกันทำให้นางมัทนาพ้นคำสาป ไม่ต้องกลับไปเป็นดอกกุหลาบอีก
 แต่เมื่อท้าวชัยเสนพานางมัทนาไปยังเมืองหัตตินาปุระของพระองค์ พระนาง
 จัณตีมหีสื่อของท้าวชัยเสนเกิดความหึงหวงและแค้นใจมาก พระนางจึงขอให้พระ
 บิดาซึ่งเป็นพระราชอาแห่งแคว้นมคธ ยกทัพมาตีหัตตินาปุระ อีกทั้งพระนางจัณตี
 ยังใช้ให้นางข้าหลวงค่อมทำกลอุบายว่านางมัทนาลอบรักกับศุภางค์ ทหารเอก
 ของท้าวชัยเสน ทำให้ท้าวชัยเสนหลงเชื่อจึงสั่งประหารนางมัทนาและศุภางค์

ภาคพื้นดิน (ต่อ) แต่ต่อมาเมื่อท้าวชัยเสนรู้ว่านางมัทนาและศุภางค์ไม่มีความผิดก็เสียใจมาก อำมาตย์เอกจึงทูลความจริงว่ายังมีได้สังหารนางมัทนา โดยศิษย์ของฤๅษีได้พานางกลับไปอยู่ ณ ป่าหิมวัน ส่วนศุภางค์ก็เป็นอิสระเช่นกัน และได้ออกต่อสู้กับข้าศึกจนตัวตายอย่างททรรหาญ ท้าวชัยเสนรู้ดังนั้นจึงยกขบวนเดินทางไปรับนางมัทนา ขณะนั้นเองนางมัทนาได้ทูลขอให้สุเทษณ์เทพบุตรรับนางกลับไปสวรรค์ สุเทษณ์เทพบุตรรับคำขอของนาง แต่มีข้อแม้ว่านางจะต้องตอบรับรักตนก่อน ครั้นนางมัทนาปฏิเสธสุเทษณ์จึงกริ้วและสาปให้นางมัทนา กลายเป็นกุหลาบตลอดไป

เมื่อท้าวชัยเสนเดินทางมาถึง แต่ไม่ทันการณ์จึงทำได้เพียงแต่นำต้นกุหลาบที่ต้องคำสาปกลับไปดูแล ณ เมืองหัสตินาปุระ ด้วยความเสียพระทัย

ลักษณะคำประพันธ์

บทละครพูดคำฉันทน์ เรื่อง มัทนะพาธา ประกอบด้วยคำประพันธ์หลายชนิด ทั้งกาพย์และฉันทน์ โดยตอนเน้น
อารมณ์มากมักใช้ฉันทน์ ตอนใดต้องการจังหวะเสียงและคำคล้องจองใช้กาพย์ แต่ส่วนใหญ่เน้นการใช้ฉันทน์มากที่สุด

กาพย์ ๓ ชนิด

กาพย์ยานี ๑๑

กาพย์ฉบัง ๑๖

กาพย์สุรางคนางค์ ๒๘

ฉันทน์ ๒๑ ชนิด เช่น

อินทรวีเชียรฉันทน์ ๑๑

ภุชงค์ประยาตฉันทน์ ๑๒

วสันตติลกฉันทน์ ๑๔

อุปชาติฉันทน์ ๑๑

วรรณทองของบทละครพูดคำฉันทน์ เรื่อง มัทนะพาธา

ความรักเหมือนโรคา

บันดาลตาให้มืดมน

ไม่ยินและไม่ยล

อุปสัคคะใดใด

ความรักเหมือนโคถึก

กำลังศึกพิชังไว้

ก็โลดจากคอกไป

บ่ ยอมอยู่ ณ ที่ขัง

ถึงหากจะผูกไว้

ก็ดึงไปด้วยกำลัง

ยิ่งห้ามก็ยิ่งคลั่ง

บ่หวนคิดถึงเจ็บกาย

ตัวละครหลักที่สำคัญ ได้แก่

สุเทษณ์

เจ้าอารมณ์

เอาแต่ใจตนเอง

ใช้อำนาจตามอำเภอใจ

หมกมุ่นในตัณหาราคะ

มัทนา

จิตใจมั่นคง

ปากกับใจตรงกัน

เป็นคนซื่อ ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม

ไม่เกรงกลัวหรือยอมแพ้อำนาจใด

มองความรักว่าต้องเกิดจากคนสองคน

สะท้อนให้เห็นความเชื่อของสังคมไทย

ความเชื่อเรื่องชาติภพ

ความเชื่อเรื่องทำกรรมใดย่อมได้ผลกรรมนั้น

ความเชื่อเรื่องการทำบุญ

ความเชื่อเรื่องเวทมนตร์

สะท้อนให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์

แสดงให้เห็นถึงความรัก โลภ โกรธ
หลง การมีความรักย่อมเป็นทุกข์

สะท้อนข้อคิดเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต

การดำเนินชีวิตจะต้องมีสติ มีความเฉลียวฉลาด
รู้ทันเล่ห์เหลี่ยม จึงจะเอาตัวรอดได้

มัทนะพาธาเป็นบทละครพูดคำฉันท์ที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงคิดโครงเรื่อง
เอง โดยมีการผูกเรื่องให้มีความขัดแย้งเป็นปมปัญหาที่สำคัญของเรื่อง ซึ่งมีแก่นสาระสำคัญ ๒ ประการ

ตำนาน
ดอกกุหลาบ

แก่นสาระสำคัญ

ความเจ็บปวด
อันเกิดจากความรัก